

การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุ
และศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

Special Measures for Searching Evidence in The Illicit Trafficking of
Antiques and Art Objects as a Transnational Organized Crime Case

ตรองกมล ชีตวัน¹

Trongkamol keedwan¹

Received: Nov 21, 2023 Revised: Dec 20, 2023 Accepted: Jan 2, 2024

¹นิสิตปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10300

¹LL.M Candidate Faculty of Law, Chulalongkorn University , Bangkok ,10330,Thailand

* Corresponding author E-mail: Trongkamol.k@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยประสบปัญหาการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จาก ขบวนการติดตามทวงคืนโบราณวัตถุจากต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง กฎหมายที่มีหน้าที่คุ้มครองโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ไม่สามารถปกป้องได้อย่างเพียงพอ อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่สามารถปราบปรามคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุข้ามชาติได้เท่าที่ควรอาชญากรทั้งยังไม่ได้รับการวินิจฉัยให้เป็นคดีพิเศษที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อหาต้นตอของการกระทำความผิดแต่อย่างใด ทั้งนี้ ที่ รูปแบบของการกระทำความผิดในคดีนี้มีการใช้วิธีที่ซับซ้อน มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรง ดังนั้น การกำหนดบทนิยามของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุให้สอดคล้องกับหลักสากล การกำหนดให้คดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามความผิดพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นคดีพิเศษ โดยศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อสามารถเปรียบเทียบและวินิจฉัยให้นำมาตรการพิเศษที่ใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรงและจำเป็นต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน จึงจะเป็นการแก้ปัญหาในการสืบสวนถึงต้นตอและตัวการสำคัญของกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิดในคดีดังกล่าวได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การนำมาตรการพิเศษมาใช้จึงอาจเป็นการแก้ปัญหาในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้

คำสำคัญ : การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ, องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, มาตรการพิเศษ

Abstract

Thailand consistently faces the problem of illicit trafficking in antiques and art objects conducted by transnational criminal organizations. This is evident from frequent reports on the retrieval of antiques from foreign countries. The current law responsible for safeguarding antiques and art objects is the National Monuments, Antiques, Objects of Art, and National Museums Act of 1961. However, it proves inadequate in providing sufficient protection. The powers and duties assigned to officials under this law are insufficient to effectively combat international trade in antiques and art objects at the level required to confront criminals. Additionally, this issue has not been recognized as a special case of significance with an impact on national security, necessitating special measures in gathering evidence to uncover the root causes of offenses. Despite the fact that the pattern of crimes in this case involves complex methods and serious offenses, it has not been designated as a special case with importance for national security. There is a need to establish a comprehensive definition of antiques and art objects in line with international principles. Designating cases of illicit trafficking in antiques and art objects as a transnational organized crime, in violation of the Ancient Monuments Act, should be treated as special cases through the study of international and foreign laws. This allows for a comparison and decision on special measures used to suppress serious crimes and is necessary for searching for evidence. Implementing these measures will contribute to solving the problem of investigating the origins and key factors behind the group of people who committed crimes in this case in a timely manner. The use of special measures may, therefore, solve the issue of illicit trafficking in antiques and art objects as a transnational organized crime.

Keywords: the illicit trafficking of antiques and art objects, a transnational organized crime, Special measures

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยพบปัญหาการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่พบมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุข้ามชาติ โดยกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการคุ้มครองและดูแลรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุได้นำเสนอข่าวการติดตามทวงคืนโบราณวัตถุจากการโจรกรรมโบราณวัตถุข้ามชาติหรือข่าวการได้รับโบราณวัตถุคืนจากนานาชาติอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากร ได้กล่าวว่า “โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของไทยเป็นหนึ่งในความนิยมและตกเป็นเป้าหมายการครอบครองของนักสะสมทั่วโลก ผ่านขบวนการค้าโบราณวัตถุข้ามชาติที่มีทุนทรัพย์และเส้นสายโยงใยจนสามารถลักลอบนำโบราณวัตถุล้ำค่าออกจากแหล่งกำเนิดไปได้ ซึ่งการติดตามทวงคืนมรดกศิลปวัตถุของแผ่นดินไทยในต่างประเทศเป็นไปด้วยความยากลำบาก” [1] จึงเห็นได้ว่า การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในประเทศไทยเป็นอาชญากรรมที่เป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามชาติส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อมรดกวัฒนธรรมของชาติมาอย่างต่อเนื่อง ประเมินมูลค่าความเสียหายไม่ได้ ทั้งกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันก็ไม่สามารถคุ้มครองได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ อาชญากรยังใช้วิธีทางเทคโนโลยีในการกระทำความผิด เช่น การลักลอบขุดโบราณวัตถุในพื้นที่หลายจังหวัดภาคเหนือและจังหวัดราชบุรี และนำโบราณวัตถุไปขายผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรกล่าวว่า “พบการขายโบราณวัตถุผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น โดยผู้ก่อเหตุใช้เครื่องตรวจโลหะในการตรวจค้นโบราณวัตถุใต้ดิน และลักลอบขุดมาขาย” [2]

นอกจากนี้ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) ซึ่งเป็นหน่วยงานสหประชาชาติที่ทำหน้าที่เป็นผู้รักษามาตรฐานระหว่างประเทศและบรรทัดฐานที่เกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ได้กำหนดให้การค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย (Cultural Property Trafficking) เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างหนึ่ง [3] เนื่องจากเป็นแหล่งสำคัญในการฟอกเงินจากการก่ออาชญากรรมและเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับกลุ่มก่อการร้าย โดยการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนี้ หมายรวมถึงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุด้วย เนื่องจากมีรูปแบบการกระทำความผิดในลักษณะเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทำให้มาตรการทั่วไปที่ใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลหรือแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ประกอบความผิดได้เพียงพอ ประกอบกับมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่เป็นกฎหมายหลักในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับโบราณวัตถุและศิลปวัตถุและให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีจำกัด แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การกระทำความผิดทางอาญาจึงมีวิธีการขั้นตอนที่หลากหลายและพัฒนาขึ้น การบังคับใช้ตามกฎหมายในปัจจุบันไม่สามารถติดตามการกระทำความผิดได้ทัน ทำให้การป้องกันการกระทำความผิดไม่มีประสิทธิภาพการแสวงหาพยานหลักฐานและจับกุมผู้กระทำความผิดได้ยาก เพราะรวบรวมพยานหลักฐานได้ไม่เพียงพอ

การนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้โดยศึกษารูปแบบและลักษณะความผิดของการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป ศึกษาารูปแบบและลักษณะของมาตรการพิเศษที่นำมาใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอันเป็นการแก้ปัญหาในการหาพยานหลักฐาน เพื่อสืบสวนสอบสวนถึงต้นตอและตัวการสำคัญของกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างทัน่วงที่ การนำมาตรการพิเศษตามกฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรงมาพิจารณา จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษาลักษณะ ความสำคัญ และรูปแบบการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติของการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาหลักการ ลักษณะ และรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐาน และความจำเป็นในการนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
4. เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มเติมที่จะนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย

ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)

บทความนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครอง ดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในประเทศไทย งานวิจัย บทความทางวิชาการ สื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตำราทางวิชาการ คำพิพากษาของศาล และเอกสารอื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาวิเคราะห์ในหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การบังคับใช้กฎหมาย แนวคิด ปัญหา และอุปสรรค เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะในการใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับความผิดค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

ผลการวิจัย (Results)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจนส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง จึงต้องศึกษาแนวคิด หลักการ และกฎหมายของการกำหนดมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางของการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของการแสวงหาพยานหลักฐานได้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(1) **หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยรากฐานอันเป็นสาระสำคัญ 2 ประการที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ คือ สิทธิในชีวิตร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิดเป็นสิทธิของบุคคลที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ สิทธิดังกล่าวไม่อาจจะถูกพรากไปจากบุคคลได้ และอาจทำให้ได้รับหลักประกันมากขึ้นโดยบทบัญญัติกฎหมายของรัฐ และสิทธิในความเสมอภาค แสดงให้เห็นว่า ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลต่อปัจเจกบุคคล และต่อสังคม บ่งบอกหน้าที่ของบุคคลและรัฐมีหน้าที่ต่อกันอย่างไร [4] ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นรากฐานของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี รัฐไม่สามารถก้าวล่วงในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงมีสถานะเป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนุญ รัฐต้องเคารพในสิทธิในชีวิตร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคซึ่งกันและกัน เช่น บัญญัติรับรองหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การดำเนินการของรัฐสามารถปรากฏเป็นรูปธรรมได้ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อหาผู้กระทำความผิดกับคนในสังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงเพราะเป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน

(2) **หลักสิทธิและเสรีภาพ** สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลให้สามารถเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหน่วยงานของรัฐกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ตนเอง เมื่อบุคคลใดหรือหน่วยงานใดถูกเรียกร้องให้ต้องปฏิบัติตามแล้วก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามที่ถูกเรียกร้อง ดังนั้นสิทธิของบุคคลหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอีกคนหนึ่งด้วยหรือเรียกร้องให้บุคคลดำเนินการหรือไม่ดำเนินการใด ๆ ทำให้สิทธิของบุคคลหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอีกคนหนึ่งด้วย [5] นอกจากนี้ยังมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชนที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเพื่อคุ้มครองแก่บุคคลที่ก่อให้เกิดสิทธิอื่นไม่ให้รัฐ บุคคล หรือองค์กรใดมาแทรกแซงได้ เช่น การจับ การคุมขัง การค้นตัวบุคคล จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติอันเป็นสิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ส่วนเสรีภาพ หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีความเป็นอิสระและสมัครใจในการกำหนดว่าตนเองนั้น จะกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ โดยปราศจากการรบกวนหรือไม่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชา หรือการครอบงำของผู้ใด องค์กรใด หรือแม้กระทั่งรัฐใด ดังนั้น บุคคลจะกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ก็ได้

อันเป็นเสรีภาพของตนเอง [6] ดังนั้น บุคคลจึงอิสระที่จะมีอำนาจในกำหนดการกระทำของตนเองหรือไม่กระทำการใด ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นใดดังเช่นความหมายของสิทธิที่มีหน้าที่ต่อบุคคลอื่นด้วย

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน [7] มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของตน การใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นการก้าวล่วงในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ [8] เพราะบุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว ถ้ามีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว หรือมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ [9] อีกทั้งบุคคลย่อมมีสิทธิในเคหสถานของตน หากรัฐเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการค้นเคหสถานหรือที่รื้อฐาน จึงจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่บัญญัติกฎหมายไว้ [10] เป็นต้น

(3) หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็น

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะอาจต้องก้าวล่วงในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบางกรณี จึงต้องอาศัยอำนาจของบทบัญญัติของกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้น และกระทำโดยมีผลเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายที่จะบังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง [11] โดยคำนึงถึงหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็น หลักพอสมควรแก่เหตุ หลักความได้สัดส่วนจึงเป็นหลักสำคัญต่อการควบคุมอำนาจของรัฐที่ใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักที่นำมาใช้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้อำนาจรัฐเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยมีสาระสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ หลักความเหมาะสมของมาตรการ คือ การใช้มาตรการนั้นได้รับการยอมรับและแสดงให้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ หลักความจำเป็น คือ ไม่สามารถที่จะเลือกมาตรการอื่นใดที่มีผลเช่นเดียวกับมาตรการที่เลือกได้และกระทบสิทธิต่อบุคคลน้อยที่สุด และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ คือ ผลกระทบอันเกิดจากการใช้มาตรการอยู่ภายใต้ขอบเขตของประโยชน์สาธารณะที่กำหนดไว้และมีผลดีมากกว่าผลเสียที่เกิดจากการใช้มาตรการดังกล่าว [12] การพิจารณาผ่านสามหลักการข้างต้นจะทำให้สามารถกำหนดขอบเขตของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานได้อย่างเหมาะสมและเท่าที่จำเป็น ส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนน้อยที่สุดและผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับความรุนแรงกับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเพื่อกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจรัฐได้ถูกต้องเป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ ซึ่งจะทำให้การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะบรรลุผล

2. การใช้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน

การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองและป้องกันการกระทำความผิด มักนำมาใช้ในคดีที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคม ดังนี้

(1) การค้นยานพาหนะ คือ การค้นยานพาหนะที่ไม่ใช่รถขนส่งสาธารณะ เช่น รถยนต์ส่วนบุคคล และไม่ได้อยู่ในที่รโหฐาน แต่จอดหรือวิ่งอยู่ในทางสาธารณะนั้น [13] โดยมีได้มีบทบัญญัติของกฎหมายใด ๆ ให้อำนาจตรวจค้นยานพาหนะได้โดยตรง เพียงแต่อาศัยเหตุอันควรสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อเท่านั้น และเมื่อพิจารณาหลักการค้นตามมาตรา 92 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น [14] และห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิด จึงจะสามารถทำการค้นในที่สาธารณะได้ [15] ดังนั้น การค้นในลักษณะนี้จึงไม่ต้องขอหมายค้นจากศาล [16] แต่ต้องมีความจำเป็น กล่าวคือ ต้องมีเหตุอันควรสงสัย หรือมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควร คือ มีสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดจึงจะสามารถค้นยานพาหนะได้โดยไม่ต้องใช้หมายศาลในการค้น

(2) การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดยทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่กระทบสิทธิของเอกชนโดยตรง การใช้มาตรการนี้จึงเป็นกรณีที่ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือการตรวจหาข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือในระบบเครือข่ายทางเทคโนโลยีอื่น ๆ และการสะกดยทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การดักฟัง เป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมาย ในปัจจุบันมีเพียงกฎหมายพิเศษบางฉบับที่กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น [17] หากรัฐจะใช้มาตรการนี้ จึงต้องใช้อย่างระมัดระวังและคำนึงหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ โดยให้ฝ่ายตุลาการร่วมตรวจสอบในการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารด้วย และกระทำอย่างมีขอบเขต เก็บเป็นความลับนำข้อมูลมาเฉพาะเท่าที่จำเป็น มีการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การรวบรวม และการวิเคราะห์พยานหลักฐานโดยละเอียด เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร

(3) การปฏิบัติการอำพราง (การแฝงตัว) คือ การสืบสวนของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายวิธีหนึ่งที่มีความมุ่งหมายในการใช้บุคคลซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่อำพราง หรือสายลับเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับผู้เป็นเป้าหมายโดยใช้กลอุบาย โดยปกปิดตัวตนบุคคลนั้นว่า มิใช่เจ้าหน้าที่ หรือมิได้ทำงานให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและปกปิดวัตถุประสงค์เพื่อการสืบหาตัวตนและพยานหลักฐานเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อจับกุม [18] แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเสี่ยงและกระทบสิทธิส่วนตัวของบุคคล การใช้มาตรการนี้จึงต้องกระทำผ่านผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

(4) การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม คือ วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัย เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม ผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุดังบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น [19] การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมเป็น

มาตรการบังคับในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเป็นมาตรการสากลที่นานาประเทศได้ใช้เพื่อติดตามองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

มาตรการเหล่านี้เป็นการกำหนดให้อำนาจรัฐก้าวล่วงไปในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก การใช้มาตรการเหล่านี้จึงต้องมีหลักการถ่วงดุลอำนาจ หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วน ประกอบการพิจารณาบังคับใช้ของรัฐ โดยมุ่งเน้นที่ประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ

3. การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3.1 การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

ประเทศไทยได้กำหนดคำนิยามขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 โดยให้ความหมายของ “องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ” ว่า การกระทำความผิดทางอาญาของคณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูง คือ ตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยมีลักษณะกระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐหรือกระทำในรัฐหนึ่งแต่การเตรียมการวางแผน การสั่งการ การสนับสนุนหรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง หรือกระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ หรือกระทำในรัฐหนึ่งแต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง [20] โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและแสวงหาอำนาจที่ขัดต่อหลักกฎหมายและศีลธรรม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของบุคคล องค์การเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเทศโดยรวม

เมื่อพิจารณาคำนิยามในกฎหมายระหว่างประเทศ ตามเอกสารประกอบการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติของสภาเศรษฐกิจ และสังคมขององค์การสหประชาชาติ (World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime / United Nations Economic and Social Council) ได้จำแนกกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ โดยกำหนดว่า การกระทำอื่นๆ (Other Activities) เช่น อาชญากรรมมรดกทางวัฒนธรรม (Crimes against cultural heritage) เป็นกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติประเภทหนึ่ง [21] ทั้งนี้ มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง มรดกทางวัตถุทางกายภาพ และในลักษณะที่จับต้องไม่ได้ของกลุ่มหรือสังคมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อประโยชน์ทางวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และมรดกทางธรรมชาติ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น พิธีกรรม งานเทศกาล แนวปฏิบัติทางสังคม และมรดกทางธรรมชาติ เช่น ป่า หรือสัตว์ป่า เป็นต้น [22] ดังนั้น โบราณวัตถุและศิลปวัตถุจึงถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นที่มีความสำคัญต่อชาติเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) ได้กำหนดให้ การค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย (Cultural property trafficking) ซึ่งรวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายเป็นลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างหนึ่ง ประกอบกับการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นแหล่งสำคัญในการฟอกเงินจากการก่ออาชญากรรม และเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับกลุ่มก่อการร้าย และมติสมัชชาใหญ่ที่ 55/25 อันเป็นที่มาของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime : UNTOC) ได้กล่าวว่า ความผิดต่อมรดกทางวัฒนธรรมมีการเชื่อมโยงที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจึงกำหนดอนุสัญญานี้เพื่อการต่อสู้กับอาชญากรรมทางอาญาดังกล่าว [23] ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันในอนุสัญญานี้แล้ว ประเทศไทยจึงอยู่ในฐานะรัฐภาคี ซึ่งได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ กำหนดไว้แล้ว คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แต่ก็ทำให้ปัญหาการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งเป็นลักษณะความผิดต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมน้อยลงแต่อย่างใด ไม่ปรากฏว่า มีการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ในการแสวงหาพยานหลักฐานกับคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติแต่อย่างใด

ปัจจุบันประเทศไทยมีเพียงพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครอง ดูแลรักษา โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของชาติ โทษของการฝ่าฝืนกฎหมายนี้ค่อนข้างสูงมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ เช่น หากผู้ใดทำความผิดฐานฝ่าฝืนค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คือ ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้า หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [24] หรือกรณีฝ่าฝืนส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนออกนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ [25] หากเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ขึ้นทะเบียนแล้ว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท [26] แต่ก็ยังพบข้อเท็จจริงว่า มีการค้าโบราณวัตถุโดยผิดกฎหมายซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น กรณีการจับกุม น.ส.วีเนอร์ นักค้าของเก่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้าโบราณวัตถุในประเทศสหรัฐอเมริกาที่สามารถเชื่อมโยงมาถึงโบราณวัตถุของไทย ในข้อหาสมคบคิดเพื่อให้ได้ครอบครองโบราณวัตถุที่ถูกลักลอบขโมยมาจากต่างประเทศและปลอมแปลงเอกสารเพื่ออำพรางประวัติศาสตร์ ต้นกำเนิดหรือแหล่งที่มาของวัตถุนั้น ๆ โดยการจับกุมเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสวนสอบสวนเรื่องการลักลอบค้าโบราณวัตถุผิดกฎหมายในระดับนานาชาติเป็นวงกว้าง [27]

จะเห็นได้ว่า แม้คดีตามฐานความผิดในพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ จะเป็นความผิดทางอาญาที่มีโทษร้ายแรงกฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูง คือ มีโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่ไม่หนักกว่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เป็นการกระทำขององค์กรหรือกลุ่มบุคคล มีการสมคบคิดและร่วมมือกระทำความผิดต่อเนื่องจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ อย่างเช่น การจับกุม น.ส.วีเนอร์ นักค้าของเก่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้าโบราณวัตถุ เมื่อพิจารณาความหมาย อาชญากรรมมรดกทางวัฒนธรรมหรือการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งหมายรวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายของไทยในปัจจุบันจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งนานาชาติได้ตระหนักถึงและให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไข ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญด้วย

3.2 ความหมายของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในหลักกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อจะนำมาตรการแสวงหาพยานหลักฐานใด ๆ มาใช้ในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การจำแนกประเภทของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในระดับสากลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการดำเนินการติดตามทวงคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุนั้นต้องขอความร่วมมือในระดับสากล ทั้งจากตำรวจสากลหรือองค์การต่างประเทศต่าง ๆ รวมถึงขอความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ ดังนั้น การอธิบายนิยาม ความหมาย ความสำคัญของโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสามารถอธิบายให้เห็นถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดนั้น ๆ ได้

ความหมายของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้กำหนดให้ โบราณวัตถุ คือ สंहาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถานซากมนุษย์หรือซากสัตว์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสंहาริมทรัพย์อันเป็นประโยชน์ในทางศิลปะประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี และศิลปวัตถุ คือ สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ [28] จะเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติขอบเขตให้ชัดว่า สंहาริมทรัพย์นั้นสิ่งใดเข้าข่ายเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุเพียงกำหนดเป็นขอบเขตกว้าง ๆ เช่น วัตถุนั้นมีประโยชน์ในทางศิลปะหรือทางโบราณคดี หรือมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ จึงเป็นการยากต่อการพิจารณาให้ชัดเจนว่า สิ่งใดหรือวัตถุใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ไม่มีการกำหนดขอบเขตของอายุโบราณวัตถุไว้ การนิยามอย่างกว้างทำให้เกิดความสับสนและยากต่อการควบคุมการซื้อขาย ทำให้ยากต่อการตีความหากไม่มีการลงทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ

แต่เมื่อพิจารณาตามความหมายในระดับสากล ที่กำหนดให้โบราณวัตถุและศิลปวัตถุอยู่ในคำนิยามของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Cultural Property) เช่น อนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกัน

การนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 (The UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970) ที่นิยามว่า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพย์สินไม่คำนึงถึงที่มาหรือความเป็นเจ้าของซึ่งเกี่ยวกับทางศาสนาหรือทางโลก โดยจะถูกกำหนด โดยหน่วยงานระดับชาติที่มีหน้าที่โดยเฉพาะว่ามีความสำคัญต่อโบราณคดี ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์ วรรณคดี ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ และอยู่ในประเภทต่อไปนี้ 1. ของสะสมและตัวอย่างหายากของสัตว์ พืช แร่ธาตุ และกายวิภาคศาสตร์ และวัตถุทางบรรพชีวินวิทยา 2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ รวมถึงประวัติศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประวัติศาสตร์ทางการทหารและสังคม หรือเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้นำ นักคิด นักวิทยาศาสตร์ ศิลปินแห่งชาติ และเหตุการณ์ที่มีความสำคัญระดับชาติ 3. วัตถุที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี ทั้งแบบปกติและแบบลับ หรือการค้นพบทางโบราณคดี 4. องค์ประกอบของอนุสรณ์สถานทางศิลปะหรือประวัติศาสตร์หรือแหล่งโบราณคดี 5. โบราณวัตถุที่มีอายุมากกว่าหนึ่งร้อยปี เช่น จารึก เหรียญ และตราประทับ 6. วัตถุที่น่าสนใจทางชาติพันธุ์วิทยา 7. ทรัพย์สินทางศิลปะที่น่าสนใจ เช่น รูปภาพ ภาพวาด และภาพวาดที่ทำด้วยมือทั้งหมดหรือการสนับสนุนใด ๆ และในวัสดุใด ๆ (ยกเว้นการออกแบบทางอุตสาหกรรมและสิ่งของที่ผลิตขึ้นด้วยมือ) งานต้นฉบับของศิลปะรูปปั้น และประติมากรรมในวัสดุใด ๆ ต้นฉบับการแกะสลัก ภาพพิมพ์และภาพพิมพ์หิน การรวมตัวและการติดต่อทางศิลปะดั้งเดิมในวัสดุใด ๆ 8. ต้นฉบับและหนังสือโบราณที่พิมพ์ในศตวรรษที่ 15 ที่หายาก หนังสือโบราณ เอกสารและสิ่งพิมพ์ที่น่าสนใจเป็นพิเศษ ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม ฯลฯ ในลักษณะเดียวหรือเป็นชุด 9. ไปรษณียากร อักษรแสดมภ์ และแสดมภ์ที่คล้ายกันในลักษณะเดียวหรือเป็นชุด 10. เอกสารเสียง ภาพถ่ายและภาพยนตร์ 11. เครื่องเรือนอายุมากกว่าร้อยปีและเครื่องดนตรีโบราณ [29]

สรุปได้ว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุตามกฎหมายไทยมีคำนิยามที่เข้าข่ายเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในความหมายของกฎหมายต่างประเทศ แต่ในกฎหมายต่างประเทศ มีการจำแนก อธิบาย ลักษณะ อายุ ประเภทของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุได้ชัดเจนกว่า เช่น ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมคือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ รวมถึงประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประวัติศาสตร์การทหารและสังคม โดยให้คำนิยามโดยรวมว่า เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การให้คำนิยามดังนี้ย่อมทำให้ในการขอความร่วมมือระหว่างประเทศยอมรับและปฏิบัติตามได้ง่ายกว่า เมื่อโบราณวัตถุและศิลปวัตถุต้องได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐอย่างเข้มงวด

3.3 ลักษณะ รูปแบบของการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(1) การกระทำอันเป็นที่มาของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ทำให้ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

การกระทำอันเป็นที่มาของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ทำให้ไม่สามารถทำการค้าได้ คือ การขโมย การขุดค้นที่ผิดกฎหมาย และการทำสิ่งเทียมวัตถุโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการขโมย คือ การลักลอบและบุกรุกโบราณสถาน รวมถึงบุกรุกพื้นที่ส่วนบุคคล พื้นที่พิพธัณท์ พื้นที่ศาสนสถาน พื้นที่ที่เก็บของสะสม หรือใช้วิธีการขโมยโดยละเมิดการรักษาความปลอดภัย และอาจจะมีการใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อให้ได้ทรัพย์สินนั้นมา [30] การขุดค้นที่ผิดกฎหมาย คือ การขุดค้นที่กระทำโดยคนในท้องถิ่น แม้จะรู้ว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหากกระทำไปแต่หาได้รู้สึกว่า เป็นการกระทำความผิด โดยมักจะริเริ่มขุดในเวลากลางคืนหรือทำเป็นขบวนการ และอาจหมายรวมถึงคนในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ ด้วย [31] และการทำสิ่งเทียมวัตถุโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คือ สิ่งทำเทียมวัตถุ โดยทำเทียมทั้งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เช่น ใช้วัสดุทำเทียมให้คล้ายคลึงกับโบราณวัตถุ หรือดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับของต้นแบบตามการพัฒนาของเทคโนโลยี โดยมุ่งไปที่วัตถุอันเป็นจินตนาการ สร้างแรงบันดาลใจ มากกว่าเลียนแบบวัตถุที่มีชื่อเสียง [32]

(2) การขนส่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย

การขนส่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจะใช้เส้นทางการขนส่งผ่านหลายประเทศ คือ

1. ประเทศต้นทาง คือ ประเทศที่เป็นแหล่งที่มาของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ
2. ประเทศทางผ่าน คือ ประเทศที่อาชญากรใช้เส้นทางขนส่งผ่านไป
3. ประเทศปลายทาง คือ ประเทศที่ต้องการให้โบราณวัตถุและศิลปวัตถุขนส่งไปถึงโดยเส้นทางขนส่งในแต่ละประเทศอาจประสบปัญหาเป็นทั้งประเทศต้นทางและเป็นประเทศทางผ่านด้วยเหมือนกัน เนื่องจากอาจมีการขนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจากประเทศต้นทางและทางผ่านปะปนกัน

ใช้วิธีการส่งออกนอกราชอาณาจักรและนำเข้าในราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ตามปกติการขนส่งวัตถุเหล่านี้ ต้องระบุข้อมูลแหล่งที่มาคือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ค้นพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ แหล่งที่มาต้องได้รับการสนับสนุนด้วยเอกสารและเป็นวิธีการหลักในการส่งออกหรือนำเข้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงใช้การปลอมแปลงเอกสารในการส่งออกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ โดยใช้เอกสารที่ปลอม เพื่อปกปิดข้อมูลทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย หรือหนังสือรับรองการส่งออก ใบศุลกากรปลอม เช่น มีการนำเข้าภาพโมเสกที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศซีเรียมายังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้เอกสารปลอมที่อ้างว่า แหล่งกำเนิดของภาพนั้นเป็นของประเทศตุรกี และอาจมีกรณีสร้างความมั่นใจให้กับกรมศุลกากรด้วยการส่งใบรับรองจากโรงงานหรือผู้ผลิตของวัตถุเหล่านี้เป็นการแจ้งเท็จว่า วัตถุนี้เพิ่งผลิตเสร็จ เป็นต้น [33]

(3) รูปแบบการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

การพัฒนาเทคโนโลยีของโลกทำให้รูปแบบการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายพัฒนาอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากง่ายต่อการทำการขาย สามารถปกปิดผู้กระทำผิดได้ง่าย หากถูกสงสัยว่า ลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย เพราะอินเทอร์เน็ตช่วยให้ผู้ขายหายไปอย่างรวดเร็วและง่ายดาย กล่าวคือ การค้าออนไลน์ในเว็บไซต์ทั่วไป และการค้าออนไลน์บนดาร์กเว็บซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวมสิ่งผิดกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ช่องทางออนไลน์เป็นแหล่งค้าขายสำคัญขององค์กรอาชญากรรม

ข้ามชาติสำหรับการค้าเกี่ยวโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย และเมื่อตรวจพบความผิดผู้ขายก็จะปกปิดตัวตนได้ทันทีผ่านการลบตัวตนทิ้ง ทำให้ยากต่อการสืบค้นตัวตนของผู้กระทำความผิด

(4) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม

ผู้ค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย มีความเสี่ยงที่จะถูกจับกุมและลงโทษน้อยกว่าผู้ค้ายาเสพติดหรืออาวุธที่ผิดกฎหมาย เพราะถือว่าเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่ำ/กำไรสูง เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น การทำธุรกรรมในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมมักไม่อยู่ในการจับตาของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายง่ายต่อการปกปิด และยากต่อการสังเกตจากเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมพิเศษ เช่น เหยี่ยวโบราณสามารถผสมรวมอยู่ในกระเป๋าสตางค์ที่มีเหรียญปกติ หรือเครื่องประดับโบราณต่าง ๆ ก็สามารถสวมใส่เป็นเครื่องประดับทั่วไปได้ การตรวจสอบสินค้าที่เป็นวัตถุที่น่าสงสัยใช้เวลานาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มาจากการขุดค้นที่ผิดกฎหมายก็ไม่เคยถูกบันทึกไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ไม่เชี่ยวชาญในการตรวจสอบวัตถุที่ผิดกฎหมายหรือแหล่งที่มาปลอมหรือเอกสารส่งออกปลอมซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงกับหลักฐานเพื่อเอาผิดกับอาชญากร จากปัญหาในการพิสูจน์การกระทำความผิดทางอาญาทำให้เกิดความสับสนในทุกขั้นตอนของการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ ยังพบการทุจริตที่มักเกี่ยวข้องกับข้าราชการ ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย [34]

ผู้วิจัยยกตัวอย่าง กรณีการจับกุม น.ส.วีเนอร์ นักค้าของเก่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้าโบราณวัตถุในประเทศสหรัฐอเมริกาที่สามารถเชื่อมโยงมาถึงโบราณวัตถุของไทย [35] ซึ่งมีพฤติการณ์การกระทำความผิดคือ น.ส.วีเนอร์ รับซื้อและจัดทำเอกสารที่มาปลอมสำหรับโบราณวัตถุที่รู้ว่าถูกลักลอบนำมาจากแหล่งโบราณคดี วัด หรือสถานที่อื่น ๆ อย่างผิดกฎหมาย และนำมาทำความสะอาดรวมถึงซ่อมแซมเพื่อปกปิดร่องรอยความเสียหายของโบราณวัตถุที่มาจากการขุดค้นอย่างผิดกฎหมาย และทำการซื้อขายเปลี่ยนเจ้าของในการประมูล เพื่อปลอมประวัติสถานะความเป็นเจ้าของ สร้างเอกสารหลักฐานแหล่งที่มาปลอม และขายต่อให้กับผู้อื่น โดยเครือข่ายการลักลอบค้าโบราณวัตถุผิดกฎหมายนี้มีความเชื่อมโยงโบราณวัตถุที่ถูกขโมยไปจากประเทศไทย จึงเห็นได้ว่า พฤติการณ์ความผิดนี้สอดคล้องกับรูปแบบและลักษณะความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้านการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ใช้รูปแบบการขนส่งที่หลากหลาย ยากแก่การติดตามหรือสืบสาวไปถึงกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นต้นเหตุของการกระทำความผิด มีการกระทำความผิดในหลายประเทศทำให้การพบพยานหลักฐานหรือป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นรัฐทำได้อย่างยากลำบาก

4. มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่รับผิดชอบกับการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายในการคุ้มครอง ดูแล และทำนุบำรุงแหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุของชาติ คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบ คือ กรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรมที่ให้

อำนาจพิเศษบางประการต่อเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งกระทรวงวัฒนธรรม ที่ 157/2547 ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2547 [36] นั้น มีทั้งข้าราชการพลเรือนที่ต่างหน่วยงานกัน เช่น กรมศิลปากร สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กรมการปกครอง ข้าราชการทหาร และข้าราชการในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเห็นได้ว่า มีการมอบอำนาจไปยังหลายหน่วยงานซึ่งอาจเกิดการทับซ้อนและสับสนของงานในด้านการคุ้มครองและป้องกันดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เพราะเป็นการให้อำนาจหน้าที่อย่างเดียวกัน และไม่มีหน่วยงานใดที่มีอำนาจโดยตรงในด้านการสืบสวนสอบสวนแต่อย่างใด

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ นี้ พบว่า มีอำนาจจำกัด คือ มีเพียงมาตรการการค้นในเขตโบราณสถานเท่านั้น เพื่อตรวจสอบว่าได้มีการขุดค้นสิ่งใด ๆ ภายในบริเวณโบราณสถานหรือไม่ และมีอำนาจยึดหรืออายัดวัตถุที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่า จะเป็นวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นในบริเวณโบราณสถานได้ ตามมาตรา 10 ทวิ และมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่ทำการค้า สถานที่แสดง หรือสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุ ในเวลากลางวันหรือระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติถูกต้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่หรือเพื่อตรวจสอบว่า มีโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายหรือไม่ ตามมาตรา 21 เท่านั้น [37] ทำให้การตรวจพบการกระทำความผิดหรือการป้องกันการลักลอบขุดค้นขโมยโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุล่าช้าไม่เท่าทันผู้กระทำความผิด จนทำให้ทรัพย์สินอันมีค่าของชาติถูกส่งต่อไปยังอาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรมได้เป็นจำนวนมาก การแสวงหาพยานหลักฐานตามมาตรการทั่วไปข้างต้น จึงไม่บรรลุผลในการจับกุมผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งปกติแล้วการดำเนินการดังกล่าวหากจะหาผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงต้องใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมาร่วมด้วยในการจับกุมผู้กระทำความผิด

ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เป็นกำลังหลักในการป้องกันการกระทำความผิดมีอำนาจหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐานภายใต้กรอบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปให้อำนาจพร้อมทั้งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานผ่านมาตรการที่กำหนดในกฎหมายเฉพาะในการแสวงหาพยานหลักฐาน เช่น ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่กำหนดให้มีมาตรการพิเศษให้สามารถค้นในเขตโบราณสถานได้ เป็นต้น ซึ่งต้องพิจารณาตามกฎหมายเป็นรายกรณีไป หากกฎหมายเฉพาะไม่ได้ให้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานไว้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อันเป็นมาตรการทั่วไปในการแสวงหาพยานหลักฐานเท่านั้น

5. การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในกฎหมายไทย

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อรัฐ จึงได้บัญญัติกฎหมายเพื่อสอบสวนสืบสวน สำหรับคดีในลักษณะเฉพาะที่สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคมและมาตรการทั่วไปไม่สามารถสืบสวนได้ทัน ยกตัวอย่างเช่น

5.1 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

คดีพิเศษ ซึ่งหมายถึงความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 กล่าวคือ คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดในกฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) จะต้องมียุทธวิธีอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดซ้ำซากที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม เป็นต้น เช่น คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า [38] โดยมาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 27 ได้บัญญัติให้มีการนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้จำนวน 3 มาตรการ คือ การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ และการปฏิบัติการอำพราง โดยขอยกตัวอย่าง คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่เป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้ ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออก ซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีหรือปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับโทษทางอาญาและลักษณะความผิดฐานการส่งหรือนำเข้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในคดีความผิดตามกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 38 ที่กำหนดว่า ผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 39 ที่กำหนดว่า ในกรณีผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท [39]

จะเห็นได้ว่า คดีทั้งสองกรณีมีความคล้ายคลึงกันทั้งฐานความผิด (บทกำหนดความผิด) และโทษจำคุกและโทษปรับ (บทกำหนดโทษ) แต่ในกรณีนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้รับความสำคัญมากกว่า มีการกำหนดให้เป็นคดีพิเศษท้ายบัญชีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่สามารถนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า แต่ในกรณีของการส่งหรือนำโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ยังไม่ได้ถูกรับการพิจารณาให้เป็นคดีพิเศษ ทั้งๆ ที่ คดีดังกล่าวมีลักษณะรูปแบบการกระทำความผิดที่ซับซ้อน เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมในการส่งออกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีมูลค่าประเมินไม่ได้ออกจากประเทศ

เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ บางวัตถุมีเพียงชิ้นเดียวในโลก และเป็นสินค้าสำคัญที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต้องการเช่นเดียวกับสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวนหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวนซึ่งเป็นสิ่งชี้เฉพาะความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นมรดกของชาติเช่นเดียวกัน

5.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ปัญหาการฟอกเงินได้สร้างความยากลำบากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม เนื่องจากเงินที่นำมาฟอกเป็นเงินนอกระบบอันไม่ได้เกิดจากผลผลิตทางเศรษฐกิจแต่เกิดจากการกระทำทางอาชญากรรม โดยผ่านกระบวนการทางธุรกรรมเพื่อให้กลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งความผิดฐานฟอกเงิน มีเจตนาพิเศษ คือ เพื่อ ซุกซ่อน ปกปิด แหล่งที่มาของทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็น ก่อน ขณะ หลังกระทำความผิด เพื่อปกปิดอำพรางลักษณะที่แท้จริง แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย จ่าย โอน การได้สิทธิใด การได้มาครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มาครอบครองหรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยความผิดมูลฐาน อันเป็นความผิดอาญาที่เป็นมูลเหตุ เป็นที่มาหรือเป็นฐานก่อให้เกิดหรือให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำ [40] มาตรา 38 มาตรา 46 และมาตรา 46/1 จึงกำหนดให้มีการนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้จำนวน 3 มาตรการ คือ การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ และการปฏิบัติการอำพราง ทั้งนี้ การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า กรณีดังกล่าวเป็นแหล่งสำคัญในการฟอกเงินจากการก่ออาชญากรรม และเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับกลุ่มก่อการร้าย แต่ไม่ปรากฏคดีความผิดที่เกี่ยวข้องโบราณวัตถุและศิลปวัตถุเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินผ่านโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุแต่อย่างใด

5.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรระหว่างประเทศ จึงได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ รวมทั้งกำหนดวิธีการสืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดดังกล่าวขึ้นด้วย เพื่อที่จะป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ สำหรับมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานคดีจำพวกนี้ มาตรา 14 มาตรา 17 มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 จึงกำหนดให้มีจำนวน 4 มาตรการ คือ การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

6. การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

การใช้มาตรการพิเศษสามารถกำหนดเป็นเทคนิคพิเศษในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นระบบ โดยไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้ตัว ผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนอาชญากรรมและผู้ต้องสงสัย การใช้มาตรการพิเศษเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเป็นอย่างดี

6.1 เทคนิคการสืบสวนพิเศษ ข้อ 20 ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime : UNTOC)

ผู้วิจัยพบว่า กรณีอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 แต่ย่อหน้าสุดท้ายของคำนำที่เป็นที่มาของอนุสัญญานี้มีข้อความว่า “เชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นกรอบทางกฎหมายที่จำเป็นสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อสู้กับอาชญากรรมทางอาญา เช่น การฟอกเงิน การทุจริต การค้ามนุษย์อย่างผิดกฎหมาย การค้าพันธุ์พืชป่าและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ความผิดต่อมรดกทางวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย”[41] ดังนั้น เมื่อเทคนิคการสืบสวนพิเศษ ข้อ 20 ในอนุสัญญานี้ที่กำหนดให้ประเทศรัฐภาคีสามารถนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาหลักฐานมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนคดีที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม เช่น การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันในอนุสัญญานี้แล้ว และอยู่ในฐานะรัฐภาคีซึ่งได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แล้ว แต่ไม่ปรากฏว่า มีการใช้พระราชบัญญัตินี้ในการแสวงหาพยานหลักฐานกับคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติแต่อย่างใด ทั้งนี้ ที่ ลักษณะและรูปแบบการกระทำความผิดในคดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีการปลอมแปลงเอกสารแหล่งที่มาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุปลอมเพื่อสามารถนำวัตถุออกไปนอกประเทศ จึงเป็นการกระทำความผิดต่อเนื่องมากกว่าสองรัฐ มีการสมคบคิดกันกระทำความผิด ใช้วิธีที่ซับซ้อนหรือทางเทคโนโลยีในการทำให้กระทำความผิดสำเร็จ ซึ่งตามกรณีความผิดของการฝ่าฝืนนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันแสดงให้เห็นว่า เป็นการก่ออาชญากรรมข้ามชาติ ตามมาตรา 38 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้กำหนดโทษตั้งแต่จำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท ในกรณีนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ขึ้นทะเบียนออกนอกประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่า การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการก่อความผิดร้ายแรงที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูง คือ ตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่ง

ผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม กรณีดังกล่าว จึงสอดคล้องกับนิยามขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ที่ควรมีมาตรการพิเศษเหล่านี้มาช่วยในการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรต่อไป

6.2 แนวปฏิบัติสากลสำหรับการป้องกันอาชญากรรมและการตอบสนองต่อความยุติธรรมทางอาญาในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและความผิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ค.ศ. 2014 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (International guidelines for crime prevention and criminal justice responses with respect to trafficking in cultural property 2014)

ผู้วิจัยพบว่า สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ได้ให้ความเห็นว่า การค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนี้มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มอาชญากรรมเนื่องจากต้องอาศัยตัวการวิธิดำเนินการโดยกลุ่มองค์กรอาชญากรรม เพราะความต้องการวัตถุที่ผิดกฎหมายนั้นสร้างกำไรได้มากต่อผู้ที่เข้าร่วมในการค้า การกระทำความผิดมีลักษณะที่ซับซ้อนมักต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคล นิติบุคคล และบุคคลที่สามจำนวนมาก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะดำเนินการในลักษณะที่มีโครงสร้างและเป็นระบบ และมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและซับซ้อน นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานว่าการค้าโบราณวัตถุข้ามชาติมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมผิดกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งมีกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงการลักลอบขนยาเสพติดและอาวุธ ความรุนแรง การทุจริต การฟอกเงิน และมีการทุจริตในเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง ให้เอื้อต่อการทำงานของผู้ค้า เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้มาตรการป้องกันทางอาญาและการตอบสนองต่อความยุติธรรมเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติสากลสำหรับการป้องกันอาชญากรรมนี้ โดยมีแนวปฏิบัติว่า รัฐควรพิจารณาส่งเสริมการประสานงานทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเพิ่มโอกาสในการค้นพบและสอบสวนการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและความผิดที่เกี่ยวข้องได้สำเร็จ รัฐอาจพิจารณาในการสอบสวนความผิดดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากร อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษไปใช้อย่างเหมาะสม เช่น การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการสะกดรอยในรูปแบบอื่น ๆ และปฏิบัติการอำพราง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม และอนุญาตให้ศาลมีการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานที่ได้รับมาจากมาตรการเหล่านั้นด้วย [42]

จะเห็นได้ว่า มาตรการพิเศษเพื่อปราบปรามและแสวงหาพยานหลักฐานในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งรวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ นั้น อาจใช้ในบริบทของความร่วมมือในระดับสากล เนื่องจากการกระทำความผิดครอบคลุมในหลายประเทศ เป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องอาชญากรรมร้ายแรงรูปแบบอื่น เช่น การก่อการร้าย การขนส่งยาเสพติด อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่า การใช้มาตรการพิเศษมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การใช้มาตรการพิเศษในทางที่ผิดอาจส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างร้ายแรง จึงต้องใช้ด้วยความระมัดระวังเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

6.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในฐานะตลาดการซื้อขายขนาดใหญ่สำหรับอาชญากรรมทางทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เป็นผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดในโลกสำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม จึงมีการก่อตั้งหน่วยอาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) ของสำนักงานสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Bureau of Investigation: FBI) ที่มีอำนาจดำเนินการสืบสวนอาชญากรรมด้านทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในพื้นที่รับผิดชอบพร้อมอำนวยความสะดวกในการสื่อสารและการประสานงานในการสืบสวนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ [43] โดยได้กำหนดความผิดทางอาญาครอบคลุมในทุก ๆ ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม หากฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวจะทำให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยอาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) สามารถนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการสืบสวนอาชญากรรมด้านทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในพื้นที่รับผิดชอบได้ เนื่องจากเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ

การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาต้องคำนึงถึงหลักรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก คือ สิทธิของประชาชนที่จะต้องมีความปลอดภัยในชีวิต บ้านเรือน เอกสาร และทรัพย์สิน จะต้องไม่ถูกค้นหรือถูกยึดโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ และการออกหมายค้นจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุผลเพียงพอที่เชื่อถือได้โดยสนับสนุนจากการสาบานหรือการยืนยันที่สามารถระบุสถานที่ที่จะค้น การจับบุคคลและยึดสิ่งของได้อย่างชัดเจน [44] การใช้มาตรการพิเศษ จึงต้องทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนต่อประโยชน์สาธารณะ โดยขอยกมาตรการพิเศษที่ปรากฏในกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาพิจารณา ดังนี้

การค้นยานพาหนะ อยู่ในหลักการค้นบุคคลในที่สาธารณะซึ่งตามหลักทั่วไปต้องมีหมายค้น ศาลมักจะเห็นชอบกับการตรวจค้นหากได้กระทำโดยอาศัยอำนาจตามหมายค้นแต่ยานพาหนะเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลาและรวดเร็ว ทำให้การออกหมายค้นเกิดความล่าช้า การตรวจค้นในกรณีที่ไม่ต้องมีหมายจึงต้องมีเหตุอันควรสงสัยจึงจะค้นได้ เช่น เจ้าหน้าที่ไม่มีวิธีการอื่นที่จะสามารถได้ข้อมูลนอกจากการเรียกให้หยุดยานพาหนะที่ต้องสงสัย [45] โดยต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงของกรณีความผิดเป็นรายกรณีไป

การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ นี้มีความเกี่ยวข้องกับหลักการค้นในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ของประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับการค้นทั่วไปที่ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่จะมีความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน และทรัพย์สินจากการถูกตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุอันควร ซึ่งเมื่อพิจารณาความผิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำมาตรการพิเศษนี้มาใช้พบว่า หากมีความผิดอาญาที่กระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมโดยไม่คำนึงว่าจะเกิดขึ้นในส่วนใดของโลก [46] จะสามารถใช้ดุลพินิจนำมาตรการนี้มาใช้ในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้มาจากช่องทางเทคโนโลยีได้ แต่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า มีเหตุอันควร เช่น ข้อมูลนั้นมีพยานหลักฐานที่ใช้ในการก่ออาชญากรรมอยู่จริง และควรได้รับหมายค้นนี้จากศาล

การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การดักฟังโทรศัพท์เพื่อให้ได้มาเป็นพยานหลักฐาน และยืนยันการกระทำความผิดของบุคคล สอดคล้องกับการเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีตามหลักการค้น ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ของประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การสะกดรอยทาง อิเล็กทรอนิกส์โดยปราศจากหมายค้นไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องดำเนินการขออนุญาตและได้รับอนุญาตจาก ศาลก่อนใช้มาตรการดังกล่าว เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน เช่น มีอันตรายถึงแก่ชีวิตของบุคคลใด ๆ การร่วมกันกระทำความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม เจ้าหน้าที่รัฐจึงจะสามารถใช้มาตรการนี้โดยปราศจาก หมายศาลได้ [47] ทั้งนี้มีพระราชบัญญัติการสืบสวนการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1986 ที่แก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติการดักฟัง ค.ศ. 1968 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมการดักฟัง [48] เพื่อจำกัดอำนาจรัฐไม่ให้ ก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร

การปฏิบัติการอำพราง มีความจำเป็นต่อการตรวจพบและป้องกันปัญหาอาชญากรรม จำพวกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การก่อการร้าย หรือความผิดในลักษณะองค์การอาชญากรรม [49] ซึ่งเป็น อาชญากรรมที่มีความร้ายแรงต่อความสงบสุขของสังคมเนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกล่าวหา ในการรับฟังพยานหลักฐาน การปฏิบัติการอำพรางจึงเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ เพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่ยากจะแสวงหาพยานหลักฐาน และลดความเสี่ยงต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ที่เชื่อถือไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติการอำพรางมักมีการใช้การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ร่วมด้วย ทำให้ได้พยานหลักฐานที่บันทึกภาพและเสียงมาประกอบการเอาผิด ผู้กระทำความผิดจึงยากที่จะปฏิเสธ หลักฐานนั้นได้ [50] โดยมีแนวปฏิบัติของอัยการสูงสุด เรื่อง การปฏิบัติการอำพรางของสำนักงานสอบสวนกลาง เป็นแนวทางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ [51]

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ปรากฏอยู่ในมาตรการจับกุมผู้กระทำความผิดของหน่วย อาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) ของสำนักงานสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (FBI) และได้ใช้ มาตรการนี้เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดโดยใช้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม โดยอนุญาตให้นำสิ่งที่ได้มา จากการกระทำความผิด คือ ภาพวาด "Odalisque in Red Pants" ของนายอองรี มาติชที่ถูกขโมยมายัง ประเทศปลายทางภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยเจ้าหน้าที่ปล่อยให้ภาพวาดจากประเทศ เม็กซิโกซึ่งเป็นที่ยึดภาพวาดไว้ สามารถนำเข้ามาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยเจ้าหน้าที่ไม่ได้แสดงตัวจับกุม เพื่อสามารถรวบรวมพยานหลักฐานถึงผู้กระทำความผิดอย่างนายเปโตร มาเซลโล และผู้สมรู้ร่วมคิด และต่อมาได้ถูกจับเมื่อส่งภาพวาดได้สำเร็จต่อหน่วยอาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) และถูก จำคุกหลังจากสารภาพผิดดังกล่าว [52]

จะเห็นได้ว่า การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศ สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการเหล่านี้ในกรณีความผิดที่มีความร้ายแรงอย่างยิ่งต่อสาธารณะ เช่น กรณีความผิด เกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ซึ่งรวมถึงกรณีความผิดเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย ในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติด้วย

6.4 ประเทศอิตาลี

ประเทศอิตาลีได้จัดตั้งหน่วยงาน The Carabinieri Headquarters for the Protection of Cultural Heritage (TPC) เพื่อคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมโดยเฉพาะ โดยมีอำนาจตรวจสอบและใช้มาตรการสืบสวนพิเศษมุ่งเป้าไปที่ การระบุตัวผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เช่น การโจรกรรม การรับของโจร การวิจัยทางโบราณคดีโดยไม่ได้รับอนุญาต การปลอมแปลง และเพื่อติดตามทวงคืนสินค้าที่นำออกไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งยังมีสถานะเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงวัฒนธรรมอีกด้วย [53] โดยเน้นให้การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมเป็นนโยบายสำคัญของรัฐและกำหนดบทกฎหมาย กล่าวคือ แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้มีบทกำหนดความผิดและโทษสำหรับอาชญากรรมการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย [54] แต่การใช้มาตรการพิเศษเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานตามคดีดังกล่าวก็ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศอิตาลี ซึ่งมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ความลับของการติดต่อ และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ ของบุคคล สถานที่เคหสถานของบุคคลจะถูกละเมิดไม่ได้ การตรวจค้น หรือยึดวัตถุในที่เคหสถาน จะต้องได้รับอนุญาต เว้นแต่ในกรณีตามที่กฎหมายกำหนดและเป็นไปตามข้อกำหนดเท่านั้น [55] การแสวงหาพยานหลักฐานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงต้องกระทำภายใต้หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยขอยกมาตรการพิเศษที่ปรากฏในกฎหมายอิตาลีที่ใช้ในคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาพิจารณา ดังนี้

การค้นยานพาหนะ อยู่หลักการเกี่ยวกับการค้นบุคคลถือเป็นการรบกวนสิทธิในร่างกายมากกว่าการรบกวนสิทธิการครอบครอง [56] โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถค้นยานพาหนะได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย คือ เมื่อต้องการค้นหาผู้ต้องสงสัยในการกระทำความผิดหรือค้นหาวัตถุที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น อาวุธหรือเครื่องมือลักทรัพย์ และสามารถทำได้หากได้รับอนุญาตจากศาลหรือได้รับข้อยกเว้นหากมีเหตุอันควรสงสัย การค้นยานพาหนะในอิตาลี จึงสามารถค้นได้โดยไม่มีหมายค้น ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีผู้ที่กระทำความผิดเกิดขึ้นหรือมีวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นอยู่ในยานพาหนะนั้น

การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยี ถือเป็นข้อมูลประเภทหนึ่งที่สามารถตรวจสอบได้ในระหว่าง การสืบสวนสถานที่หรือบุคคล การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีส่วนบุคคลจะได้รับการควบคุมในระหว่างการตรวจ ค้น ยึด โดยอยู่ภายใต้วิธีการค้นทั่วไป เช่น การยึดและค้นโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อจับกุมจะใช้หลักการค้นส่วนบุคคล คือ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าข้อมูลหรือร่องรอยอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดจะถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ สามารถทำการค้นได้อันเป็นหลักทั่วไปสำหรับการยึดและค้นตามมาตรา 266 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา [57] การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีจึงต้องเป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญที่กำหนดคุ้มครองเสรีภาพและความลับของการติดต่อและการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ ของบุคคลจะถูกละเมิดไม่ได้ ทำให้การตรวจสอบและยึดหลักฐานต้องมีเหตุอันควรสงสัยจึงจะเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยคำนึงถึงหลักสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักรัฐธรรมนูญ

การสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ตามหลักทั่วไปของการค้นตามมาตรา 266 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การอนุญาตให้มีการดักฟัง จะทำได้ต่อเมื่ออยู่ในเงื่อนไขที่กว้างขึ้นในการสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรโดยกำหนดว่า เฉพาะในการสืบสวนองค์กรอาชญากรรมเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ดักฟังการสนทนาหรือการสื่อสารระหว่างผู้คนผ่านการติดตั้ง “เซ็นเซอร์ข้อมูล” ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พกพา เช่น คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โทรศัพท์เคลื่อนที่ แม้จะอยู่ในสถานที่เคหสถานหรือไม่ได้มีการระบุเป็นรายบุคคลหรือการกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นที่สถานที่นั้นก็ตาม [58] จะเห็นได้ว่า การใช้มาตรการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การดักฟังมักใช้ในคดีประเภทองค์กรอาชญากรรม เพื่อการป้องกันอาชญากรรมร้ายแรง และจะได้รับการยกเว้นในเรื่องห้ามดักฟังในที่เคหสถาน

การปฏิบัติการอำพราง กำหนดให้มีการปฏิบัติการเพื่อให้ได้หลักฐานเกี่ยวกับความผิดที่กระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในอาชญากรรมในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การก่อการร้าย [59] และได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้สะดวก คือ การออกกฎหมายฉบับที่ 22 ของวันที่ 9 มีนาคม 2022 บทบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางในมาตรา 9 วรรคหนึ่งของกฎหมายการให้สัตยาบันและการปฏิบัติตามอนุสัญญาและพิธีสารสหประชาชาติต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ฉบับ 16 มีนาคม 2549 [60] กำหนดให้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน Carabinieri ที่เชี่ยวชาญในการต่อต้านอาชญากรรมในทรัพย์สินทางวัฒนธรรม สามารถใช้การปฏิบัติการอำพรางในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อต่อต้านอาชญากรรม ตามมาตรา 518-sexies การฟอกทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และมาตรา 518-septies การฟอกทรัพย์สินทางวัฒนธรรมด้วยตนเองแห่งประมวลกฎหมายอาญาได้ ซึ่งฐานความผิดดังกล่าวได้ระบุไว้ว่า กรณีการฟอกทรัพย์สินมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมด้วย [61]

การเคลื่อนย้ายภายใต้ควบคุม จะดำเนินการผ่านสำนักงานอัยการในเขตพื้นที่นั้น โดยผู้มีอำนาจในการควบคุมคือพนักงานอัยการซึ่งจะออกคำสั่งให้ชะลอการจับกุม หรือการยึดให้ล่าช้าออกไปเพื่อสามารถใช้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมได้ โดยรัฐผู้ร้องขอใช้การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมต้องดำเนินการโดยไม่ขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายอิตาลี โดยนำมาตรการนี้ไปใช้ในกรณีของการฟอกเงิน การก่อการร้าย การลักลอบขนแรงงานข้ามชาติ การค้าอาวุธปืนและวัตถุระเบิด การค้ายาเสพติด การกระทำความผิดทางทรัพย์สิน การกักขังเงิน และการค้ามนุษย์ [62] ซึ่งเป็นอาชญากรรมร้ายแรงทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า ประเทศอิตาลีได้ใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงต่อประเทศและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างโดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนใหญ่ใช้มาตรการข้างต้นกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรง เช่น ความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมรวมถึงอาชญากรรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมด้วย

สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

การค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในปัจจุบัน เป็นลักษณะการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นความผิดร้ายแรงที่นานาชาติให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไข เพราะเป็นทรัพย์สินสำคัญของชาติที่บ่งบอกประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม หรือประเพณีที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในปัจจุบันเป็นลักษณะการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติประเภทหนึ่ง การนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลหรือในกฎหมายต่างประเทศเพื่อพัฒนาเครื่องมือมาใช้ในการสืบสวนการกระทำความผิดประเภทนี้ และสามารถพัฒนากฎหมายในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิเคราะห์ความหมายของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

โบราณวัตถุและศิลปวัตถุตามกฎหมายไทยมีคำนิยามที่เข้าข่ายเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ในความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ในกฎหมายระหว่างประเทศมีการจำแนก อธิบายลักษณะ อายุ ประเภทของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุได้ชัดเจนกว่า เช่น ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม คือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ รวมถึงประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประวัติศาสตร์การทหาร และสังคม โดยให้คำนิยามโดยรวมว่า เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การให้คำนิยามดังนี้ย่อมทำให้ในการขอความร่วมมือระหว่างประเทศได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามได้ง่ายกว่า เมื่อโบราณวัตถุและศิลปวัตถุต้องได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐอย่างเข้มงวด จึงควรกำหนดนิยามของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุให้เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับคำนิยามของอนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกันการนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) แทน พร้อมอธิบายว่าสิ่งใดบ้างเข้าข่ายเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหากต้องการบ่งบอกความสำคัญมากขึ้น ก็ควรมีการกำหนดอายุพร้อมทั้งความสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความสับสนระหว่างโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ และสามารถอธิบายถึงความสำคัญของโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุขึ้นได้ว่าเป็นในเรื่องใด เพื่อง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับประเทศและนานาชาติได้ต่อไป

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการใช้มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พบว่า มีอำนาจจำกัด คือ มีเพียงมาตรการการค้นในเขตโบราณสถาน หรือมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่ทำการค้า สถานที่แสดง หรือสถานที่เก็บรักษาในเวลากลางวันหรือระหว่างเวลาทำการเท่านั้น ทำให้การตรวจพบการกระทำความผิดหรือการป้องกันการลักลอบขุดค้นขโมย

โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุล้ำค่าไม่เท่าทันผู้กระทำความผิด การแสวงหาพยานหลักฐานตามมาตรการข้างต้น จึงไม่สามารถนำมาใช้ในการจับกุมผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาในระดับสากลซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ได้กำหนดแนวปฏิบัติสากลสำหรับการป้องกันอาชญากรรมและการตอบสนองต่อความยุติธรรมทางอาญาในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและความผิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ก็ได้เน้นย้ำความสำคัญของการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงควรใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษ ข้อ 20 เพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมทางอาญาต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมด้วย

อีกทั้ง การดำเนินการใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอิตาลี พบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษ คือ หน่วยอาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ FBI เพื่อดูแลการสืบสวนสอบสวนในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่ที่ชำนาญในการต่อต้านอาชญากรรมทางทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอิตาลีก็มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเช่นเดียวกัน โดยได้จัดตั้งหน่วยงาน Carabinieri เพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ มีการประสานงานกับกระทรวงวัฒนธรรม มีกฎหมายพิเศษเพื่อให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ที่สามารถคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ เช่น บทบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Legge 9 marzo 2022, n. 22, Disposizioni in Materia di Reati Contro il Patrimonio Culturale)

สรุปได้ว่า ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอิตาลีมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินการทางอาญาในกรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย เพราะประเทศไทยไม่มีหน่วยงานเฉพาะในการดำเนินการในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้ง ๆ ที่เป็นตลาดสำคัญของการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุข้ามชาติ มีเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจโดยตรงในการป้องกันและปราบปรามการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และสามารถมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับคดีที่มีความผิดและส่งผลกระทบบ่อยแรง เห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายเพื่อการสืบสวนสอบสวนสำหรับคดีในลักษณะเฉพาะที่สร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง คดีที่มีความซับซ้อน หรือในคดีอาชญากรรมข้ามชาติ และมาตรการทั่วไปไม่สามารถสืบสวนได้ทัน เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษมีการให้อำนาจใช้มาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือการให้

อำนาจใช้มาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ในคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แต่ไม่ปรากฏว่า คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นคดีพิเศษแต่อย่างใด แต่ปรากฏคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับโทษทางอาญาและลักษณะความผิดในคดีความผิดตามกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พบว่า คดีทั้งสองกรณีความผิดมีความคล้ายคลึงกันทั้งฐานความผิด (บทกำหนดความผิด) และโทษจำคุกและโทษปรับ (บทกำหนดโทษ) แต่ในกรณีนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวนหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้รับความสำคัญมากกว่า มีการกำหนดให้เป็นคดีพิเศษท้ายบัญญัติพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 แต่ในกรณีของการส่งหรือนำโบราณวัตถุออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเจตนาพิเศษแสดงให้เห็นถึงการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ กลับไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นคดีพิเศษ ทั้ง ๆ ที่ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุมีมูลค่าที่ประเมินไม่ได้ เช่นเดียวกับสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน ซึ่งเป็นมรดกของชาติเช่นเดียวกัน เพราะโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุก็เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และต่างก็เป็นสินค้าสำคัญที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต้องการ

ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้คดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นคดีพิเศษเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยออกประกาศ กคพ. เรื่อง กำหนดรายละเอียดของลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เพิ่มเติม

แนวทางการใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

การนำมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้บังคับเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองป้องกันการกระทำความผิดของอาชญากรซึ่งปัจจุบันพัฒนาไปทุกด้าน จึงพิจารณามาตรการพิเศษที่มักนำมาใช้ในคดีสำคัญซึ่งเป็นคดีที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคม ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 กล่าวคือ การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

การค้นยานพาหนะตามหลักกฎหมายประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอิตาลี มีหลักที่สอดคล้องกันว่า สามารถทำได้หากได้รับอนุญาตจากศาล หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีวัตถุที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือผิดกฎหมาย เมื่อมาตรการนี้เป็นการก้าวล่วงไปในสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนการจะกำหนดให้มาตรการการค้นยานพาหนะเป็นมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานจึงต้องใช้ภายใต้การจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ แต่ปัจจุบันยานพาหนะถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้การกระทำ

ความผิดบรรลุผลเพราะเป็นกลไกในการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมายหรือหลบหนี เมื่อนำมาพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนซึ่งเป็นหลักที่นำมาใช้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้อำนาจอรัฐเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การค้นยานพาหนะจึงมีความเหมาะสมของมาตรการสำหรับวัตถุประสงค์ทางสาธารณะ เนื่องจากเป็นการดำเนินการให้เกิดความสงบสุขต่อคนในสังคม มีความจำเป็นและได้สัดส่วนระหว่างผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะ โดยการค้นยานพาหนะนั้นต้องมีความจำเป็น คือ ต้องมีเหตุอันควรสงสัยหรือมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควร เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจโดยไม่จำเป็น และไม่เป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การรับรองเอาไว้เกินควร ดังเช่น การนำมาตรการพิเศษดังกล่าวมาใช้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นคดีในลักษณะความผิดร้ายแรงยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายที่รวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายนั้น ก็เป็นการทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงเช่นกัน

การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดยทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามหลักกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอิตาลี มักจะใช้กับคดีที่มีความผิดร้ายแรง ชับซ้อน ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เช่น ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้เข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ของการสืบสวนและสอบสวนของเจ้าพนักงานเช่นเดียวกับหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอิตาลีที่ให้ใช้อำนาจการเข้าถึงนี้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยมีบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการดักฟังทางโทรศัพท์และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์แบบทันที แตกต่างจากกฎหมายไทยซึ่งยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเป็นการทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่มีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ในกฎหมายเฉพาะ ดังนั้น เพื่อประโยชน์สูงสุดในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่เป็นการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร เมื่อการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายที่รวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายนั้น ถือเป็นการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างหนึ่งเช่นกัน ซึ่งประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอิตาลี และในระดับสากลที่กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับการป้องกันอาชญากรรมและการตอบสนองต่อความยุติธรรมทางอาญาในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมให้นำมาตรการสะกดยทางอิเล็กทรอนิกส์นี้มาใช้แสวงหาพยานหลักฐานในลักษณะความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเห็นว่า การสะกดยทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานสืบสวน มีความสำคัญต่อการค้นพบ ติดตาม และกู้คืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ตลอดจนทำให้สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิด และดำเนินคดีจับกุมกับผู้กระทำความผิดได้แต่ใช้ในลักษณะที่ก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพอย่างมาก จึงควรป้องกันอย่างเข้มงวดต่อการใช้ในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ

การปฏิบัติการอำพรางตามหลักกฎหมายในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอิตาลี และในระดับสากล มีการออกกฎหมายให้ใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความผิดร้ายแรงและยาก ต่อติดตามหรือแสวงหาพยานหลักฐาน และต้องใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ความผิดฐานก่อการร้าย ยาเสพติด การฟอกเงิน หรือในความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากผู้กระทำความผิด มีอิทธิพลมีทั้งกำลังทรัพย์และกำลังคน การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจึงต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความ เชี่ยวชาญเฉพาะ เมื่อการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายที่รวมถึงการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่ผิดกฎหมายนั้น ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรง ประเทศอิตาลีจึงได้ออกกฎหมายให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้การปฏิบัติการอำพรางเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมผ่านการปฏิบัติการอำพรางได้ เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติสำหรับการป้องกันอาชญากรรมและ การตอบสนองต่อความยุติธรรมทางอาญาในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติด และอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ที่ยอมรับว่า การปฏิบัติการอำพรางมีความสำคัญต่อ การปราบปรามการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้ มีประโยชน์เพื่อเข้าถึงเป้าหมาย เช่น สามารถเข้าถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรมด้วยวิธีการทั่วไป ได้ยากและทำให้ได้พยานหลักฐานที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดปฏิเสธความผิดของตนเองไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้เป็นการก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงต้องใช้เท่าที่จำเป็นต่อกรณีความผิด

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามหลักกฎหมายไทย พบว่า มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ใช้มาตรการนี้ ในการแสวงหาพยานหลักฐาน เช่น ในคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นต้น ทำให้คดีการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติควรมีมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมมาใช้ ประกอบกับมีแนวปฏิบัติของ กฎหมายระหว่างประเทศที่ให้นำมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมผ่านการกำกับดูแลและสอดส่องของ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เช่น แนวปฏิบัติสากลสำหรับการป้องกันอาชญากรรมและการตอบสนองต่อความ ยุติธรรมทางอาญาในการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและความผิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติด และอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ที่ใช้มาตรการนี้เพื่อให้ใช้เปิดเผยองค์กรอาชญากรรมที่ซ่อนอยู่ หลังการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย การใช้มาตรการพิเศษในการจัดการกับการค้า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการค้นพบ ติดตาม และกู้คืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ตลอดจนระบุ และดำเนินคดี จับกุมผู้กระทำความผิดได้ โดยการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม มาตรการนี้ดำเนินการโดยการ อนุญาตให้นำส่งสิ่งที่กระทำความผิดตรงตามที่ได้รับต้องการภายใต้การควบคุมและสอดส่องของหน่วยงาน บังคับใช้กฎหมายและได้รับการพิสูจน์แล้วว่า มีประสิทธิภาพในการระบุและดำเนินคดีกับตัวการใหญ่และ เจ้าของแหล่งเงินที่กระทำความผิด แสดงให้เห็นว่า มาตรการแสวงหาพยานหลักฐานเหล่านี้ มีประสิทธิภาพใน การระบุและดำเนินคดีต่อการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

เช่น หน่วยอาชญากรรมทางศิลปะ (Art Crime Team) นำภาพวาด "Odalisque in Red Pants" ของนายอองรี มาติช กลับคืนสู่ประเทศเวเนซุเอลาได้สำเร็จและจับกุมผู้กระทำความผิดได้

ด้วยเหตุนี้ จึงควรนำมาตรการพิเศษ คือ การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสกรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีดังกล่าว โดยบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และเมื่อพิจารณาการซ้ำซ้อนและความจำเป็นของการใช้มาตรการพิเศษ พบว่า พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2515 โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 308 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพียงสองครั้งเท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้มีการกำหนดให้เพิ่มมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมาย ในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติแต่อย่างใด การกำหนดให้เพิ่มมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติจึงเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีความจำเป็นและได้สัดส่วนกับกรณีความผิดที่ร้ายแรงแล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรกำหนดนิยามของคำว่า “โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ” อยู่ในนิยามของคำว่า “ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม” โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยนำนิยามของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมตามอนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกันการนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มาพิจารณาประกอบความหมายเดิมของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ

2) กำหนดให้คดีเกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ผิดกฎหมายในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติเป็นความผิดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยประกาศ กคพ. คดีพิเศษเพิ่มเติม เนื่องจากคดีดังกล่าวมีความซับซ้อน มาตรการทั่วไปไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์การอาชญากรรม จึงสมควรกำหนดให้และจำเป็นให้คดีนี้เป็นคดีพิเศษ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอิตาลี และหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่นานาประเทศยอมรับ

3) ควรเพิ่มมาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐาน พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ประกอบด้วย การค้นยานพาหนะ การเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสะกดรอยทางอิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม โดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] ไทยรัฐ.(2564).*กรมศิลปปกป้องสมบัติชาติหัวนเสื้อมค่า รุกตรวจสภาพโบราณวัตถุ*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2564,จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2218980>
- [2] Thai PBS News.(2566). *ตร.ทลายแก๊งนักล่าสมบัติโบราณ ยึดโบราณวัตถุ 1,000 ชิ้น*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2566,จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/331268>
- [3] United Nations Office on Drugs and Crime.(2564). *Trafficking in cultural property stealing from the past is destroying the future*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2564,จาก <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/emerging-crimes/trafficking-in-cultural-property.html>
- [4,5,6,7,11,12] บรรเจิด สิงคะเนติ.(2562).*หลักพื้นฐาน สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- [8,9,10] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.*ราชกิจจานุเบกษา*.เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1 –90.
- [13,16,17] ณรงค์ ใจหาญ. (2564).*หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- [14,15] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.*ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 ก,หน้า 1-23.
- [18,50] ภาณุรุจ สุวรรณรัตน์.(2557).*การตรวจสอบและถ่วงดุลการแสวงหาพยานหลักฐาน : ศึกษากรณี การปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [19,20] พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556.*ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 130 ตอนที่ 55 ก,หน้า 1-11.

- [21] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง และคณะ. (2558). *การจัดการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามแก๊งอาชญากรรมข้ามชาติที่ก่อเหตุคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตกรุงเทพมหานคร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- [22] ANN MARIE SULLIVAN. (2559). *CULTURAL HERITAGE & NEW MEDIA: A FUTURE FOR THE PAST*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2565,จาก
<https://repository.law.uic.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1392&context=ripl>
- [23,30,31,32,33,34,41,42] Zeynep BOZ. (2561). *Fighting the Illicit Trafficking of Cultural Property*. Retrieved from <https://www.interpol.int/Search-Page?&type=document&category=0&year=0&limit=12&search=Fighting%20the%20Illicit%20Trafficking%20of%20Cultural%20Property>
- [24,25,26,28,37,39] พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 .*ราชกิจจานุเบกษา*.เล่มที่ 109 ตอนที่ 38,หน้า 1-15.
- [27,35] มติชนรายวัน. (2559).*สื่อออกเผยสาวมะกันนักค้าโบราณวัตถุจนมุม ถูกสหรัฐรวบตัว-โยงโพธิสัตว์นักวิชาการจี๊* *รบ.เร่งทวงคืน*.สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2564, จาก
https://www.matichon.co.th/foreign/news_405869
- [29] UNESCO.(2564).*Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*. สืบค้น 18 ธันวาคม 2564,จาก
<https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/convention-means-prohibiting-and-preventing-illicit-import-export-and>
- [36] คำสั่งกระทรวงวัฒนธรรม. (23 เมษายน 2547).*ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 51 ง, หน้า 26-29.
- [38] พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562.*ราชกิจจานุเบกษา*.เล่มที่ 136 ตอนที่ 71 ก,หน้า 104-144.
- [40] พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.*ราชกิจจานุเบกษา*.เล่มที่ 116 ตอนที่ 29 ก,หน้า 45-75.
- [43,52,53] INTERPOL General Secretariat. (2564). *CREATING A NATIONAL CULTURAL HERITAGE UNIT*. สืบค้น 18 ธันวาคม 2564,จาก <https://www.interpol.int/Crimes/Cultural-heritage-crime/Protecting-cultural-heritage>
- [44] โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2547). การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ: วิธีดำรงรักษารัฐธรรมนูญบทเรียนจากอเมริกา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* ,30(3), 36-51.

- [45,47,49,50] วรพล จรัสกิตติกร. (2558). *การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในความผิดเกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [46] สำนักงานต่างประเทศ.(2566).*กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานดิจิทัล:อาชญากรรมคอมพิวเตอร์*.สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2566,จาก <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190806f378dc0a40fbe73ffb5b0e6e9719b57a110531.pdf>
- [48] สำนักงานต่างประเทศ.(2566).*พยานหลักฐานดิจิทัล (Digital Evidence) เทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่และพยานหลักฐาน (Mobile Technology and Evidence) หลักจิตวิทยาในการพิพากษาคดีอันเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานและความผิดทางอาญา (The Psychology of Legal Decision Making on Evidence and Criminality)*.สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190806f378dc0a40fbe73ffb5b0e6e9719b57a110531.pdf>
- [51] FBI. *The Attorney General's Guidelines on Federal Bureau of Investigation Undercover Operations*. (2566) .สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จาก <https://www.justice.gov/sites/default/files/ag/legacy/2013/09/24/undercover-fbi-operations.pdf>
- [54] Library of Congress. (2566). *Italy: New Law on Crimes against the Cultural Heritage Implemented*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จาก <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2022-05-05/italy-new-law-on-crimes-against-the-cultural-heritage-implemented>
- [55] Senato della Repubblica. (2566). *Constitution of Italy*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จาก https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf
- [56,57,58] Bert-Jaap Kooops.(2559).*Criminal Investigation and Privacy in Italian Law*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จากhttps://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888422
- [59] COMMITTEE OF EXPERTS ON TERRORISM (CODEXTER). (2560). *PROFILES ON COUNTER-TERRORIST CAPACITYITALY*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2564,จาก <https://rm.coe.int/italy-profile-on-counter-terrorism-capacity/168076b45c>
- [60] Presidenza del Consiglio dei Ministri. (2566). *LEGGE 16 marzo 2006, n. 146*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จาก <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2006-03-16;146>

- [61] Cleary gottlieb. (2566). *Italy Amends Its Criminal Code and Broadens Corporate Quasi-Criminal Liability to Tackle Crimes Against Cultural and Landscape Heritage*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566,จาก <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/publication-listing/italy-amends-its-criminal-code-and-broadens-corporate-quasi-criminal-liability-to-tackle-crimes-against-cultural-and-landscape-heritage>
- [62] UNODC. (2559). *Country Review Report of Italy*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2564,จาก https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/Italy_Report_Final.pdf